

Rapport

Resultat från undersökning av erfarenheter av övergrepp bland friidrottare i landslaget, utförd av Linköpings Universitet

Arbete med uppföljning och åtgärder från Svensk Friidrott

Inledning

Under hösten 2017 spred uppropen #metoo och #timeout vittnesmål och berättelse som skakade samhället och idrotten. Moa Hjelmers vittnesmål om hur hon utsatts för en våldtäkt i samband med Finnkampen 2011 var en specifik händelse inom friidrotten som upprörde oss alla och som visade att det fanns anledning att närmare granska landslagsverksamheten.

Signalerna var tydliga från hela rörelsen; ett aktivare samtal, ökad jämställdhet, jämlikhet, inkludering, öppenhet och trygghet är avgörande för att vi ska få den idrott och det samhälle som vi vill ha.

Friidrottens värdegrund bygger på glädje och respekt. Inom friidrotten arbetar vi för jämställdhet och jämlikhet på alla nivåer. Det innebär att inom friidrotten ska finnas plats för alla, oavsett ålder, kön, sexuell läggning, nationalitet, etniskt ursprung, religion, politisk åsikt samt fysiska eller psykiska förutsättningar. Att någon upplever våld, trakasserier eller kränkningar inom friidrotten, eller i någon annan del av samhället, är helt oacceptabelt.

Även innan höstens händelser har friidrotten arbetat aktivt för ökad trygghet. Detta har skett strukturellt genom policys, handlingsplaner, spelregler och utbildningar och informellt genom diskussioner och samtal om kultur och förhållningssätt. En Mångfalds- och inkluderingsplan antogs på Förbundsårsmötet 2016, en plan som uppdaterades nyligen på Förbundsårsmötet 2018. Friidrotten har även drivit frågan på ett idrottsövergripande plan genom arbete för en etisk kod och visselblåsarfunktion hos Riksidrottsförbundet, genom två motioner till Riksidrottsmötet (RIM) i maj 2017. En visselblåsarfunktion kommer att bli verklighet inom kort och en idrottsövergripande etisk kod har arbetats fram sedan RIM och finns snart i utkastform.

Därför välkomnade vi den medvetenhet och öppenhet som höstens upprop gav. Uppropen påvisade viktiga insikter om att det arbetet som fanns behövde utvecklas och intensifieras. Inledningsvis fanns ett behov av att förstå nuläget och utifrån det identifiera kritiska områden och metoder att förhindra problemen i framtiden.

Som ett första steg beslutades därför att i december 2017 ge forskarna vid Athletics Research Center vid Linköping Universitet (LiU), med stor erfarenhet på området, i uppdrag att genomföra en undersökning kring landslagsverksamheten, bland de kvinnliga och manliga friidrottare som varit del av seniorlandslagen från 2011 till 2017.

I den här rapporten återfinns resultat ur undersökningen, men även de steg som friidrotten nu tar för att friidrotten ska vara en miljö där alla känner sig välkomna och trygga. Resultaten kommer även att ingå i senare vetenskapliga publikationer från de inblandade forskarna vid LiU.

Björn O Nilsson, Förbundsordförande

Stefan Olsson, Generalsekreterare

Kontaktpersoner för detta arbete på Svensk Friidrott

Stefan Olsson, Generalsekreterare
Karin Torneklint, Förbundskapten
Hillevi Thor, Kommunikationsansvarig

Om studien

Respondenter och metod

404 friidrottare, som varit en del av det svenska seniorlandslaget under perioden 2011-2017 fick under de första månaderna 2018 svara på en webbenkät, utsänd av Linköpings Universitet (LiU). Av alla inbjudna svarade 48 procent (192/404) på enkäten. Den genomsnittliga respondenten var född 1989 medan den genomsnittliga inbjudne var född 1990.

53 procent av de inbjudna kvinnorna och 48 procent av de inbjudna männen svarade på enkäten. Störst svarsfrekvens hade mångkampare och kastare. 45 procent av de som svarade på enkäten var fortfarande aktiva i landslaget.

Indelning	Andel som svarat
Kön	
Kvinnor	53 %
Män	48 %
Grengrupp	
Hopp	36 %
Kast	62 %
Medel/långdistans	47 %
Sprint/häck	41 %
Mångkamp	64 %
Ultra	58 %
Gång	43 %
Fortfarande aktiv	
Ja	45 %
Nej	54 %

Svarsfrekvens per kön, grengrupp och landslagsstatus.

Definitioner

De begrepp som användes i studien definierades enligt nedan.

Sexuella övergrepp: Utsatthet för något av följande mot egen vilja:

- någon har berört dina könsdelar
- du har onanerat åt någon
- du har haft vaginalt samlag
- du har haft oralsex
- du har haft analsex

Fysiska övergrepp: Utsatthet för något av följande mot egen vilja:

- slog till henne/honom med händerna
- sparkade, bet eller slog henne/honom med knytnävarna
- slog henne/honom med tillhygge
- brände eller skällade henne/honom
- försökte kväva henne/honom (tog struptag)
- angrep henne/honom fysiskt på annat sätt

Athletics Research Center (ARC), Linköping

ARC är ett forskningscentrum Linköpings Universitet som samlar forskargrupper inom olika områden; som ortopedi, sjukgymnastik, bildmedicin och folkhälsovetenskap. Ett mål är att undersöka hur skador inom friidrotten kan förebyggas. Initiativtagare till centret är Toomas Timpka, professor i socialmedicin, som tillsammans med Örjan Dahlström genomfört den studie som är grunden till alla data för rapport. Genererade data kommer även att ingå senare som underlag i vetenskapliga publikationer från de inblandade forskarna vid LiU.

Förekomst av sexuella och fysiska övergrepp – utanför och inom friidrotten*

Sexuella övergrepp

- Nästan 12 procent av respondenterna uppgav att de någon gång blivit utsatta för *Sexuella övergrepp* (se definition ovan).
  - Flera respondenter lämnade kommentarer om erfarenheter av sexuella kränkningar som fri text. En typ av erfarenhet som förmedlades var att handlingar inte behöver bestå av grova kroppsliga övergrepp för att upplevas kränkande.
- Fem respondenter, 2,6 procent, uppgav att de blivit utsatta för sexuella övergrepp i friidrottssammanhang.
  - De sammanhang och omständigheter som uppgavs var:
    - I samband med landslagssamling/landslagsaktivitet – två respondenter, dvs. 40 %
    - I samband med klubbverksamhet – tre respondenter, dvs. 60 %
    - Vid berusat tillstånd – två respondenter, dvs. 40 %
    - Förövaren var tränare/annan ledare – knappt hälften av fallen
    - Förövaren var äldre annan friidrottare – ett av fallen
  - Konsekvenser av händelserna:
    - De allra flesta utsatta har talat med en professionell och/eller en partner om vad som inträffat.
    - Ingen uppger att händelsen blev anmäld till någon myndighet.
    - Knappt hälften av de utsatta uppger att övergreppet inneburit följder för friidrottandet; mindre energi att träna, undvikit vissa moment i träningen och sämre resultat på tävling.

Fysiska övergrepp

Erfarenheter av *Fysiska övergrepp* (se definition ovan) delades i studien in i utsatthet för våld utövat av vuxna respektive minderåriga.

Utövat av vuxna

- 10 procent av respondenterna uppger att de varit utsatta, då övergreppen utförts av vuxna (8 procent av kvinnorna och 13 procent av männen).
- Sammanhang och omständigheter:
  - Den absolut vanligaste förövaren är biologisk pappa följt av lärare och annan. En av förövarna var "friidrottstränare eller lagledare".
  - Om man utökar övergrepp till att även omfatta "förolämpade dig", "föste, knuffade eller skadade dig" och "kastade något på dig" uppgav fem respondenter "friidrottstränare eller lagledare" som förövare.

Utövat av minderåriga

- a) 30 procent av respondenterna uppger att de varit utsatta, då övergreppen utförts av minderåriga (18 procent av kvinnorna och 44 procent av männen). Dessa övergrepp kan även tolkas som indikation för mobbing.
  - Som förövare uppgav en mindre andel av de utsatta respondenterna (en av sex) en friidrottskompis.

* Samtliga uppgifter från data ur webbenkäten bland svenska friidrottare som deltagit i seniorlandslag 2011-2017, Athletics Research Center, Linköpings Universitet.

Uppföljning och åtgärder

Arbetet med att skapa och bibehålla en trygg friidrottsmiljö är, och kommer även i framtiden att vara, ständigt pågående och föränderligt. Därför har ett antal fokusområden identifierats av förbundsledningen och förbundsstyrelsen, där det är extra viktigt att arbeta med frågor som rör vårt förhållningssätt och beteende mot varandra.

Ett antal specifika åtgärder har identifierats och genomförs omgående.

Ett bra landslag är öppet, tillåtande och respektfullt

- Ledarskap och ansvar
  - Att alltid arbeta för ett jämställt ledarskap inom våra landslag
  - Tydliggöra ledaruppdraget genom utbildningsfilm för alla ledare
  - Överledaren får och har ett tydligt ansvar för att bevaka det sociala arbetet i landslagsverksamheten. Om ingen överledare är med är det landslagsledarens/förbundskaptenens uppgift.
- Spelregler och förhållningssätt
  - Tala om förhållningssätt vid samlingar och träffar
  - Alkoholpolicy ses över och förtydligas
  - Insparkar tas bort helt från landslagets verksamhet. Nybörjare uppskattas på annat sätt.
- Rapportering
  - Uppmaning att alla ska rapportera om hen upplever kränkande behandling av någon.
    - Helt anonymt: RFs Visselblåsarfunktion
    - Tre landslagsrepresentanter med särskilt uppdrag.
  - Handboken *Spelregler för landslaget*, som distribueras vid landslagsuppdrag, uppdateras med de nya rapporteringsrutinerna.
- Åtgärder vidtas direkt
  - Misstanke om brott: Omedelbar polisanmälan
  - Dåligt/Olämpligt uppförande: Öka tydligheten vad gäller påföljder. Landslagsledningen tar upp händelsen med berörda och en åtgärdsplan skapas för att det inte skall upprepas igen. Vid grova övertramp eller upprepat olämpligt uppträdande utesluts personen ur landslagets verksamhet i enlighet med styrelsens beslut.

Aktivering genom utbildningsprogrammet

- Säkerställa att perspektiven är implementerade i samtliga utbildningar för friidrottsledare- och tränare på olika nivåer.

Värdegrund och policys

- Förbättra och förtydliga information, kommunikation och uppföljning av friidrottens värdegrund, riktlinjer och policys.
- Aktualisera värdegrund, riktlinjer och policys vid förbundets samlingsplatser och träffar med föreningslivet.
- Kontinuerlig uppföljning av utformning och innehåll i förbundets kommunikation.